

Sastanak Organizacijskog odbora Ženskog suda,

Ljubljana 21 - 23. jun 2013.

Tematski sastanak OO Ženskog suda - Pripreme svedočenja

Sastanku su prisustvovala članice OO ŽS iz svih država bivše Jugoslavije: *Jovana Mihajlović* (Ženski lobi Ljubljana), *Rada Borić* (Centar za ženske studije, Zagreb), *Nela Pamuković* (Centar za žene žrtve rata, Zagreb), *Mara Radovanović* (Lara, Bijeljina), *Munira Subašić i Kada Hotić* (Pokret majki enklava Srebrenica i Žepa), *Ljupka Kovačević* (Anima, Kotor), *Savka Todorovska* (Savet za rodnu ravnopravnost, Skopje), *Igbale Rogova* (Igballe), *Violca Krasnići* (Violca Krasniqi) i *Nora Ahmetaj*, iz Ženske mreže Kosova, *Daša Duhaček* (Ženske studije, Beograd), *Staša Zajović* (Žene u crnom, Beograd), a *Zorica Trifunović* (ŽUC) u svojstvu tehničke koordinatorke, kao i ekspertkinje: *Marijana Senjak* (Zagreb), *Gorana Mlinarević* (Sarajevo) i *Svetlana Slapšak*, Ljubljana.

Petak, 21. jun uveče: Kratak radni sastanak - dogovor o radu na sastanku
Moderatorica Nela Pamuković

Subota, 22. jun - Razgovor o promenama u OO ŽS – prepodne
Moderatorica: Rada Borić

U ovom delu radnog sastanka konstatovane su sledeće promene a takođe su donete odluke:

- 1. Prihvaćena je odluka partnerske organizacije *Žene ženama* iz Sarajeva da ne budu deo OO ŽS i da njena koordinatorica Nuna Zvizdić izlazi iz članstva u OO ŽS.**
- 2. NVO *Lara* iz Bijeljine i *Pokret majki enklava Srebrenica i Žepa* su članice OO ŽS iz BiH – one preuzimaju odgovornost za proces organizovanja ŽS u BiH – sada su članice OO ŽS iz BiH: *Mara Radovanović, Kada Hotić i Munira Subašić.***
- 3. Žene iz Ženske mreže BiH će doneti odluku na svom sastanku o trećoj organizaciji iz BiH – u svojstvu tehničke koordinacije – u roku od mesec dana od održavanja OO ŽS u Ljubljani, tj. najkasnije do kraja jula 2013, o čemu će obavestiti OO ŽS. Dogovoreno je da treća organizacija zadužena za tehničku koordinaciju bude iz Federacije BiH.**
- 4. *Ženska mreža Kosova* je i dalje partnerska organizacija a članice OO ŽS iz Kosova su: *Igbale Rogova, Vjolca Krasnići i Nora Ahmetaj.***

5. U skladu sa dogovorom unutar Ženskog lobija Slovenije, Jovana Mihajlović je nova članica OO ŽS (umesto Metke Roksandić); Mirovni institut u kojem deluje Jovana je inače deo Ženskog lobija Slovenije koji ostaje kao mreža u OO ŽS.

O promenama unutar OO ŽS: u ovom delu je razgovano o personalnim promenama, što je navedeno u prethodnom pasusu. Navodimo glavne tačke ove diskusije:

- učesnice su se saglasile da je neprihvatljiv bilo koji vid nametanja od strane donatora, već donatori - fondacije imaju isključivo ulogu tehničke pomoći;

6. Članice OO ŽS preuzimaju odgovornost za proces organizovanja ŽS, sastav OOŽS, donose odluke zajedno, posebno u slučaju kad iskrсну problemi;

- neprihvatljiva je hijerarhija između organizacija „žrtava“ i NVO, budući da su organizacije koje prevashodno okupljaju žrtve/preživjele stekle iskustva i ekspertkinja i aktivistkinja;

- uvažavanje autonomnog procesa organizovanja ŽS po državama u skladu sa feminističkim kodeksom, potrebama žena u zavisnosti od konteksta.

II Kratak pregled / izveštaj o aktivnostima vezanim za ŽS po zemljama

Moderatorica: Zorica Trifunović

Rezime diskusije: u ovom delu radnog sastanka prezentovani su izveštaji o aktivnostima, koji se mogu rezimirati na sledeći način:

- *zapažene su značajne razlike u intenzitetu aktivnosti u procesu organizovanja ŽS, što je u skladu sa feminističkim principom autonomije i uvažavanja različitih ritmova rada;*
- *raznovrsnost metoda rada radi uključivanja što većeg broja žena u proces rada na organizovanju, radi podsticanja žena da svedoče na ŽS, kao i produbljivanju znanja: fokus grupe, feministički diskusioni kružoci, debate, konferencije, projekcije filmova, javne prezentacije, pravni timovi;*
- *uključene su nove žene u proces rada, nove teme relevantne za ŽS, kao i nove regije (u Srbiji su uključene žene iz Preševske doline i Sandžaka, u Sloveniji je uključeno pitanje izbrisanih i izbeglica);*
- *u svim državama bivše Jugoslavije proces je pokazao međuzavisnost i isprepletanost raznih vidova nasilja nad ženama (rodno, klasno-socijalno, etničko, militaritičko);*
- *u većini država, posebno u Srbiji, poslednje presude Haškog tribunala produbile su nepoverenje žena u institucije pravde na nacionalnom i međunarodnom nivou, što je još više uverilo žena u neophodnost daljeg razvijanja alternativnih modela pravde tj. Ženskog suda, koji ne treba da se ograniči 'samo' na svedočenje žena već i za vršenje pritiska na institucije pravde;*
- *primećen je rast etničkih tenzija, kao i širenje klime straha i nesigurnosti među pripadnicama i većinske i manjinskih zajednica (u južnoj i centralnoj Srbiji žene osećaju više nego ranije posledice krajnje autoritarne politike centralne/republičke vlasti, dok u Vojvodini strah i nepoverenje naročito osećaju pripadnice mađarske nacionalnosti zbog pojačanog pritiska sadašnjih vlasti na*

- taj deo Srbije zbog pritiska međunarodne zajednice (Briselski sporazum) i 'gubitka' Kosova, itd.);*
- *iskustvo je pokazalo da u nekim sredinama žene izvan aktivističke zajednice buntovnije, da češće i direktnije izražavaju kritički stav prema vlastima nego što to čine aktivistkinje u NVO, koje su pre svega, iz projektnih razloga, kao i borbe za opstanak svojih grupa podređene državi i donatorima (u nekim delovima Srbije i u Crnoj Gori);*
 - *više partnerskih organizacija rade u koordinaciji sa nacionalnim i međunarodnim institucijama na pokretanju određenih tema i animiranju žena (u Hrvatskoj UNDP, državne institucije i neke ženske NVO rade na ratnom zločinu silovanja, Ženska mreža Kosova pokreće pitanje ratnog silovanja žena zajedno sa UNDP, Visokim komesarijatom za ljudska prava UN i Eulex-om);*
 - *u svim državama članice OOŽS i generalno partnerske organizacije promovišu ŽS na raznim nivoima, nacionalnom i međunarodnom, kao i u okviru drugih aktivnosti, posebno onih vezanih sa suočavanjem s prošlošću, pomirenje, Rezoluciju 1325, itd.*

IV Izazovi identifikacije potencijalnih svedokinja – subota popodne

Rezime diskusije i izveštaja:

- **Žene iz Srebrenice (Munira Subašić i Kada Hotić)** su govorile o svom iskustvu žrtava/preživelih u genocidu – transformaciji svog bola i patnje u aktivnu i permanentnu borbu za kažnjivost zločina, istinu i pravdu, o svedočenju u Haškom tribunalu, kao i na sudovima u BiH; govorile su o radu sa svedokinjama, načinu na koji su podsticale druge preživjele da svedoče, o stvaranju međusobnog poverenja i uzajamne podrške, čemu daju prednost u odnosu na tzv. profesionalnu psihološku podršku; govorile su o solidarnosti sa ženama-žrtvama iz drugih etničkih zajednica; iznele su ozbiljne primedbe na rad nacionalnih sudova, a posebno o nedostacima u zaštiti svedokinja. Govorile su i o posledicama rata na zdravlje žena.
- **Iskustvo militarističkog nasilja u Srbiji (prisilne mobilizacije tokom rata i nasilja nakon rata):** militarističko nasilje uvek sa sobom nosi i druge vidove nasilja - svedočenja su pokazala svu isprepletenost i međuzavisnost oblika nasilja/nepravdi koji sobom nosi militarizam. Militarističko nasilje je nužno povezano sa rodnim, etničkim, klasnim, političkim; srodnice prisilno mobilisanih muškaraca su podnele a i dalje podnose ogroman teret i posledice ovog zločina; učesnica su govorile i o iskustva individualnog i organizovanog otpora prisilnoj mobilizaciji; takođe je bilo reči o posetama i radnim sastancima sa potencijalnim svedokinjama na Ženskom sudu (u Leskovcu i Kruševcu) kao vidu feministička etika brige. Izveštaj je podnela **Staša Zajović**. Sećanje na militarističko nasilje, ali i na otpor tom nasilju je nevidljivo, potisnuto, zaboravljeno u Crnoj Gori i Hrvatskoj (**Ljupka Kovačević i Nela Pamuković**).
- **Ekonomsko-socijalno nasilje – Ljupka Kovačević:** pljačkaška privatizacija u Crnoj Gori prvenstveno pogađa žene u vidu brutalnog kršenja radnih prava;

radnice koje su učestvovalе u pripremnim fokus grupama još uvek nisu spremne da svedoče javno iz dva razloga: straha od javnog nastupa a još više zbog hijerarhizacije nepravdi – smatraju da je to drugorazredno u odnosu na iskustvo žena koje su preživele ratne traume; iskustvo je pokazalo da radnice ne povezuju vlastito siromaštvo sa ratom i ratnim profiterstvom, što nameće potrebu dodatne političke edukacije. **Rada Borić** je govorila o povezanosti i međuzavisnosti klasno-socijalne nepravde sa rodnim, etničkim, političkim nasilje, kao i o osnaživanju radnica (Kamensko) kroz kolektivni otpor. **Savka Todorovska** je govorila o masovnom otpuštanju radnica u Makedoniji, o nepostojanju bilo kakve podrške radnicama od strane sindikata, o spremnosti radnica da svedoče o masovnom kršenju radnih prava, ali da upravo zbog toga OO ŽS treba da razmotri na koji vid nepravde se 'fokusiramo'.

- **Etničko nasilje:** **Jovana Mihajlović** je govorila o „izbrisanima“ – nakon nezavisnosti Slovenije (1991.) došlo je do isključivanja iz državljanstva Slovenije doseljenika/ca iz bivše Jugoslavije iz; diskriminacija se vrši na etničkoj, ali i na političkoj osnovi. **Vjolca Krasnići** je naglasila da sve vrste nasilja treba da posmatramo u rodnoj perspektivi i da se fokusiramo na impakt svih vidova nasilja na žene; u narednom periodu biće identifikovane potencijalne svedokinje sa Kosova koje će govoriti o političkom nasilju tokom 90- tih XX veka (institucionalnom aparthejdu nad albanskim stanovništvom od strane srpskog režima, masovnom otpuštanju s posla, ekonomskim i političkim posledicama represije na žene; **Violca** je navela potrebu da se govori o seksualnim zločinima nad ženama i od strane pripadnika međunarodne zajednice, itd.

V Nedelja, 23. jun

Dogovori o daljem procesu i zajedničkom radu na ŽS - dogovor oko sledećeg sastanka – Kotor (Tivat), septembar 26.-29., 2013.

Moderatorke: Daša Duhaček i Rada Borić

Dogovoreno je sledeće:

I Sastanak 26.29. septembra:

- *Marijana Senjak i Teufika Ibrahimović vode pripremu svedokinja u septembru – one će predložiti i treću koleginicu u slučaju potrebe;*
- *Marijana Senjak piše predlog pripreme svedokinja u septembru – najkasnije do kraja jula 2013. kako bismo slale učesnicama pripremnog sastanka;*
- *Prevod na albanski i sa albanskog – ŽuC se obavezuje da kontaktira prevoditeljke Edu Radoman ili Naile Mala;*
- *Predloge za potencijalne svedokinje poslati do 10. septembra. Na pripremnim sastancima potencijalnih svedokinja (po državama) biće odlučeno koje žene idu u Tivat a partnerske organizacije moraju da im objasne šta se od njih očekuje. Na sastanku krajem septembra (26. do 29. 9.) učestvovaće 20 potencijalnih svedokinja, s tim da po državama najviše dođu 3 ili 4 žene, a minimum je jedna po*

- državi. Potrebno je utvrditi da li iz neke države može da dođe i više od 4 žena u slučaju da iz neke druge ne bude više od jedne potencijalne svedokinje.*
- *Program sastanka u septembru uradiće Marijana Senjak – datum – do 10. Septembra najkasnije. Marijana je takođe predložila da i članice OO ŽS vrlo kratko govore u uvodnom delu o procesu organizovanja ŽS.*
 - *Dogovoreno je (u Skopju, februara 2013.) da nije obavezno da sve članice OO prisustvuju ovom sastanku, ali da je poželjno da dođe što veći broj članica. To je i na ovom sastanku potvrđeno.*
 - *Dogovoreno je da članice OO ŽS dođu u Tivat dan ranije (26.9.) a da potencijalne svedokinje dođu u petak, 27.9.13.*

II Sastanak ekspertkinja i eksperata, Zagreb, 22. i 23. novembar 2013.

- *Potvrdile svoje učešće na sastanku eksperata i ekspertkinja, u Zagrebu, od 22. do 23. novembra 2013: Bojan Aleksov i Svetlana Slapšak, dok sledeće osobe treba kontaktirati: Vlasta Jalušić (Daša Duhaček kontaktira), Vjosa Dobruna (Vjolca Krasnići kontaktira), Biljana Kašić (Rada Borić kontaktira), Jasmina Husanović (Gorana Mlinarević).*
- *Na sastanku u Ljubljani dopunjena je lista za pomenuti sastanak ekspertkinja i eksperata: Lepa Mladenović (Staša da kontaktira), Rada Iveković (Zorica), Sevdie Ahmeti (Igo), Snježana Milivojević (Daša), Marija Babović (Staša), Tanja Đukić Kuzmanović (Ljupka), Fuada Stanković (Zorica i Daša), Marijana Toma (Zorica), Vanja Čalović (Ljupka), Gzime Starova (Savka), Fedra Idžamović (Mara), Svenka Savić (naknadno predložena, potvrdila učešće).*

III Predlog za sudsko veće: Gabriela Kirk Mekdonald (Gorana), Patriša Selers (Zorica), Vesna Rakić Vodinelić (Staša), Baltazar Garson (Staša), Diana Oto (Gorana), Kristin Kempbel (Gorana), Džuli Mertus (Violca), Kristin Činkin (Zorica)

Tokom jula 2013. treba da se napiše pismo (Daša) međunarodnim učesnicama/ima.

IV Međunarodni savetodavni odbor:

Marieme Heli Lukas (Sekularizam je žensko pitanje)
Gabi Miškovski (Medica mondiale)
Šarlot Banč (Centar za globalno žensko liderstvo)

*Priredila: Staša Zajović
Beograd, 18. jul 2013.*